

Bolondok kvártélyá

Aki azt hiszi, hogy mindent tud Krúdy Gyuláról, és mindent ért is Krúdy írásában, olyan szomorúan önhitt jelenség éppen, mint az 1918-ban keletkezett elbeszélés, *A madárijesztő szeretője* öregedő asszonsága. Bosszúból, fájdalomból újabb szerelmek után veti magát Ventusz Vénusz, de végül is be kell érnie az életlen, szenvtelen, útszéli madárijesztővel. Krúdy Gyula írásművészete olyan kiismerhetetlen, mint az az érzés, amiről a leggyakrabban beszél: a szerelem, pontosabban az emberek reménytelenül igyekvő egymáskeresése. Nem érteni és nem tudni kell tehát e művészetet, hanem alázatosan megsejteni, s legfeljebb újraálmodni, ha más műfajba óhajítja valaki áttemelni — mondjuk, filmet akar belőle forgatni. A tudálexoskodásból és akarnokságból csak élettelenység támadhat az adaptáció során, élettelenység, szenvtelenség.

Almodója is, megsejtője is Krúdy írásai tévéfilmre vivésékor Horváth Z. Gergely; de időnként tudós értelmezője is akar lenni Krúdynak. Az 1918—20 tájt keletkezett apró novellákból, karcolatokból keregett elő második Krúdy-adaptációjához (az első a sikeres *Napraforgó* volt) tucatnyit legalább, hogy megidézze a képernyőn Krúdyt, hangulatait, világképét. Avagy a saját hangulatait, a saját világképét?

Ellentmondásos esztendők voltak a 18-as, 20-as, 25-ös évek Krúdy Gyula életében. Nagy sikerek utáni, lelkesen termékeny írói korszaka ez; másrészt a politikai és társadalmi forrongások és visszafojtások hatása alól magát kivonni nem tudó, de nem is akaró értelmiségi ember nyomasztó vívódásainak kora is egyszersmind. Óbudai, ferencs és józsefvárosi kisemberek, halottszállítók, kispénzű agglégénvek, egykori urak álmodják és élnek ezekben az írásokban szürrealisztikusan valóságos és valóságosan szürrealisztikus kalandjaikat. De az álmok és a valóságok közt mindenütt beszivárog az élet teljes reménytelensége. „*Még a szívtől ember sem szeretnék lenni ebben a házban*” — mondhatja egvik figurájával Krúdy, és nincs kétsége az olvasónak az iránt, hogy ama ház — a megsebzett világ.

A megsebzett ház, haza és világ tűnt fel a *Bolondok kvártélyá* című tévéfilmben is, amelyben megannyi filmre vett novelladarabka közül csak éppen a címadó hiányzott. Bolondok kvártélyá a kocsmá, hol kocsisok és hulamosok időgálnak és sóhajtoznak imígyen: „*nem kell komolyan venni a szerelmet, s akkor életben maradunk*”. Bolondok kvártélyá a bordély, az a szegényes bérlakás, hol jó szomszédok intézik el a szívügyeket: az a temető, forró légyottok melankolikus színtere. Bolondok kvártélyá minden, hol egy oly megismételhetetlenül egyedi géniusz, mint Krúdy, élt és alkotott — hirdeti a tévéfilm. Életrajzi adalék tehát a *Bolondok kvártélyá*?

Bármilyen hitelesen kopantak az innen-onnan kiemelt és a filmszerűség önkénye szerint összeillesztett idézetek, bármily látomásos álomnak hafottak is Bíró Miklós operatőr szép felvételein, az egyes jelenetek, bármily korhűen billegtek is a cso-

dálatosabbnál csodálatosabb hölgyek (Ewa Wisnyewska, Magda Wojczik és Szegedi Erika) fején a Wieber Marianne tervezte kalapköltemények — nem mindig lehetett elfogadni igazi Krúdy-átköltésnek a *Bolondok kvártélyát*. De korhangulatnak és életrajzi műnek sem.

Nem alázattal, de szenvedélyes szeretettel közelített az eredeti elbeszélésekhez a forgatókönyvíró-rendező Horváth Z. Gergely. Szeretete okán jogot formált arra is, hogy önkényesen bánjék e művekkel. Önkényét, ha az íráskor hangulatát, rezdülését sikerült átmentenie a képernyőre, voltaképpen csak tisztelni lehetett. Ha viszont megcsorbult vagy lefokozódott az eredeti írás jelentése, csak sajnálkozni lehetett a forgatókönyvírói és rendezői kisaajtítás fölött.

Talán bosszantó az alkotónak, hogy valamennyi Krúdy-adaptáció bemutatkozásakor hivatkozásként avagy mérceként előbukkan a Krúdy-átdolgozások mindmáig legsikeresebbike, Huszárik Zoltán *Szindbád*-filmje. Az összehasonlítás ezúttal sem kerülhető el, már csak azért sem, mert a tévéfilm jószerivel ugyanolyan forgatókönyvírói módszerrel dolgozott, mint a *Szindbád*. Egyetlen perdöntő különbség volt csupán a két módszer között, az, hogy a hangulatfoszlányokká, mondatdarabkákká szétszedett *Szindbád*-elbeszélések a játékfilmben végül is egységes érzelmi és gondolati egészzé kristályosodtak ki *Szindbád* figurája körül. A tévéfilmben viszont ily központi figura, vezérelv vagy gondolati szál nem lévén, legfeljebb magát az alkotócsoportot, nézőt a forgatókönyvíró-rendező Krúdy-szemléletét tekintette az ember olyan fix pontnak, amely körül, ha ki nem kristályosodna is, de álomszerű érthetlenséggel izgalmasan kavargóknak a filmkockákká váltott szemelvények. Persze, a szép látvány — s látványnak képzőművészeti mérték szerint is szép volt e tévéfilm —, az itt-ott felsejlő korhangulat és az érthetlenség szellemi mámorra előbb-utóbb elvezeti e filmnézőjét a kis elbeszéléseket-író Krúdyhoz, a *Babonás éj*, a *Ferencvárosi emlék*, a *Madárijesztő szeretője* és más korabeli novellák szerzőjéhez. És Krúdyt olvasva Horváth Z. Gergely tévéfilmmé fogalmazott felfedezése végül is igazolást nyer; az, hogy Krúdy Gyula alkalmasint csakugyan bolondok kvártélyának tekintette az egész életet. A magáét, másokét, mindannyiunkét e fura történelemmel körülhatárolt közterületen.

Lőcsei Gabriella